

EKONOMİ POLİTİK

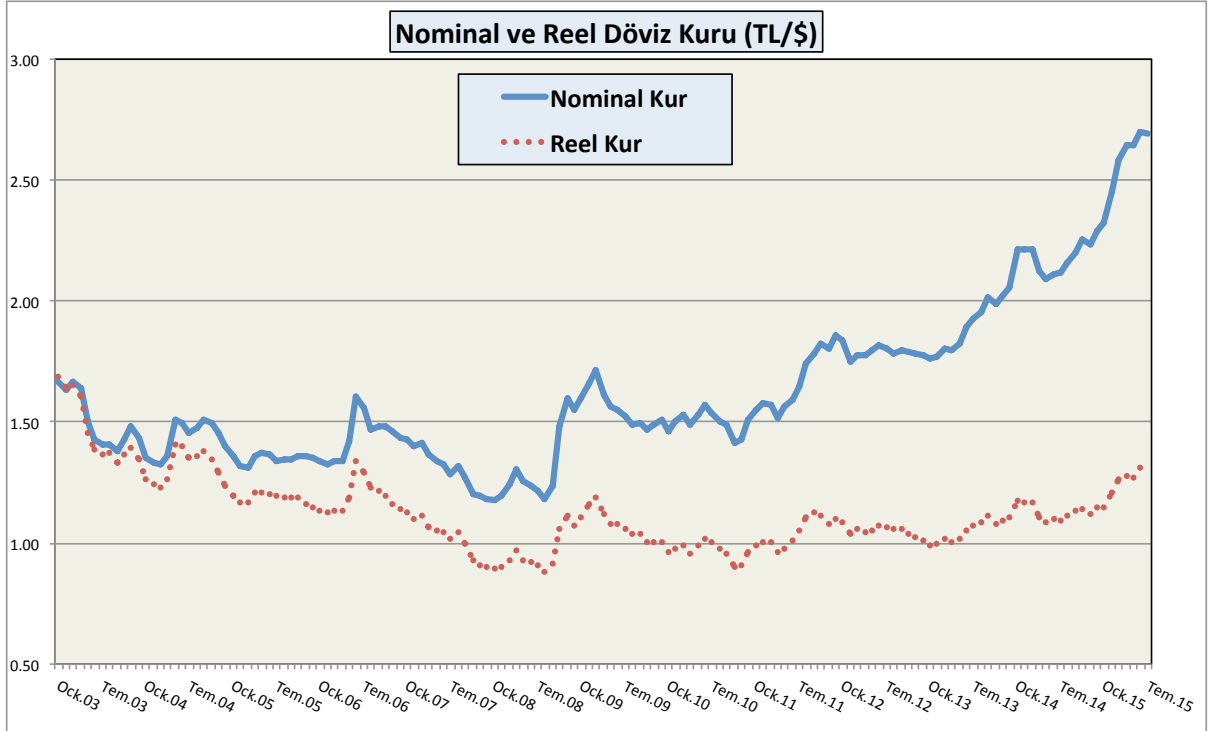
Erinç Yeldan, 9 Eylül 2015

Döviz Kuru nereye?

Doların fiyatı 3 TL'yi aştı. Piyasalarda büyük panik ve “dolar nereye gider?” sorusuna verilen kaçamak, ama cesur, yanıtlar ekonomi gündemimizi işgal etmeye devam ediyor.

Döviz kuru kuşkusuz bir ekonominin en önemli “makroekonomik” fiyatlardan bir tanesi. (Faiz ve enflasyon oranları, reel ücret düzeyi de diğer önemli fiyatlar. Ancak bu verileri önümüzdeki haftaya bırakıp, bu yazımızda sadece döviz kurunun seyrini irdelleyeceğiz.)

Dövizin “piyasa fiyatının” daha yakından bilinmesine karşın, ulusal ekonomi içindeki rolü açısından *enflasyondan arındırılmış, reel değeri* daha büyük önem taşımaktadır. Dövizin reel değerini hesaplamak için ABD ile Türkiye ekonomileri arasındaki enflasyon farklarını göz önünde bulundurmanız gerekmektedir. İktisat yazını bu şekilde hesaplanan reel döviz kurunu *satın alma gücü paritesi* diye adlandırıyor. Aşağıdaki Şekil’de ABD dolarının TL karşısındaki *reel değeri*, böylesi bir işlemten sonra çizilmekte.

Kaynak: TÜİK ve TC Merkez Bankası verilerinden kendi hesaplamalarımız

Şekil bir dizi soruya yanıt veriyor. Öncelikle 2003'ten başlarsak, doların yıl başındaki değerinin 1.66 TL olduğunu anımsıyoruz. 2003'ten sonra küresel krizin başladığı 2008'e kadar dolar kuru 1.23TL'ye gerilemiş. *Reel olarak hesaplandığında* ise doların fiyatı 91

kuruşu kadar gerilemiş gözüküyor. Bu “ucuzlamanın” ardında yatan en önemli unsur söz konusu dönemde küresel piyasalarda yaşanan dolar bolluğu. ABD’nin, özellikle Çin ile ticaretinde verdiği açıkları kapatmak için piyasalara sunduğu dolarlar, *yüksek reel faiz politikası* aracılığıyla sıcak para akımlarını Türkiye’ye çekmiş. (Daha o günlerde “faiz lobisi” kavramı icat edilmemiş durumda). Böylelikle izlenen yüksek faiz – düşük kur sayesinde bir yandan ithal malların fiyatları ucuzlamış ve enflasyon gerilemiş, bir yandan da dolar cinsinden hesaplanan “kişi başına milli gelir” yapay olarak daha yüksek gözükmüş. Ancak bu “mucize büyüme” masalının reel ekonomiye olan maliyetleri, ithalat baskısı ile rekabet edemeyen sanayinin gerilemesi ve milli gelir içindeki payının yüzde 20’lerden, 2008’de yüzde 16’ya, 2014 sonunda ise yüzde 15.5’e düşmesi ve artan işsizlik oranı olarak yaşanmış durumda.

Düşük kur, aslında en tahripkar ithalat biçimi olan ara malı ve yatırım malları ithalatını körükleyerek ulusal ekonominin dikey bağlantılarını kopartmakta ve aşırı ithalat bağımlılığı yaratmakta idi. Böylelikle milli gelir içerisinde daralan sanayi sektörünün istihdam yaratma kapasitesi de gerilemekte ve işsizlik yapısal bir görünüm kazanmaktaydı. Bu süreç ise Merkez Bankası’nın biricik görevinin “*enflasyon hedeflemesi yapmaktan ibaret olduğu*” (siz bunu ezoterik bir dille enflasyon raporları yazmak olarak okuyunuz) ve “*dövizin piyasa tarafından belirlenmesinin esas olduğu ve döviz müdahale edilemeyeceği*” savları ile dogmatik bir inanca dönüştürülmüştü.

***

Elimizdeki en son veriler 2015’in Temmuz ayına ait. 2015’in Temmuz ayı itibariyle doların TCMB alış fiyatı üzerinden hesaplanan piyasa kuru 2.69 TL olarak gerçekleşmiş. Bu arada ABD’de enflasyonun neredeyse yok denecek düzeyde, ancak Türkiye’de yüzde 8 – 10 bandında olduğu göz önüne alındığında, doların *reel fiyatının* 1.30TL olduğunu hesaplıyoruz. Bu rakam 2003 düzeyinin hala altında gözüküyor. Yani, dolarda yaşanan tüm pahalılaşmaya rağmen, *reel olarak* Türk Lira’sının dolar karşısında hala aşırı değerli olduğu sonucu ortaya çıkıyor.

Türkiye’nin 2003 sonrasında AKP ekonomi yönetimince izlediği kur politikasının tahribatı bunca devalüasyonist sürece karşın hala onarılmış değil. Bugün dövizin yüksek tempoda pahalılaşmasını ise, 2003 sonrası izlenen yüksek faize dayalı, spekülasyon-yönlü taşeronlaştırıcı ekonomi modelinin doğrudan ve kaçınılmaz sonucu olarak görmekteyiz. Bütün bunların yanına bir de siyasi belirsizliklerin getirdiği yüksek risk primi ve döviz kurunun aşırı oynaklığı da eklenince, ortaya yüksek enflasyon, yüksek işsizlik, sanayisizleşme ve durgunluğu bir arada yaşayan bir ekonomi görünümü çıkıyor.